

## FAGFELLEVDERT ARTIKKEL

Referanse til artikkelen: Vike, H., Hauge, H. A. & Haukelien, H. (2026). Optimisme og forventning om felles forpliktelser. Lindeveteranenes erfaringer med velferdsstaten i etterkrigstiden. *Fontene forskning*, 19(1), 17-29.

NØKKELOD: AKTIVISME, VELFERDSSTAT, DEN NYE STATEN, UTOPI, CRPD, BPA



**Halvard Vike**  
Professor, Universitetet i Sørøst-Norge og Telemarksforskning  
[halvard.vike@usn.no](mailto:halvard.vike@usn.no)



**Hans A. Hauge**  
Førsteamanuensis, Universitetet i Sørøst-Norge  
[hans.a.hauge@usn.no](mailto:hans.a.hauge@usn.no)



**Heidi Haukelien**  
Førsteamanuensis, Universitetet i Sørøst-Norge og seniorforsker ved Telemarksforskning  
[heidi.haukelien@usn.no](mailto:heidi.haukelien@usn.no)

# Optimisme og forventning om felles forpliktelser. Lindeveteranenes erfaringer med velferdsstaten i etterkrigstiden.

Vi analyserer hvorfor funksjonshindrede, til tross for gjentatte erfaringer med manglende innfrielse av rettigheter, fortsatt har optimistiske forventninger til velferdsstaten (velferdsutopi). Studien bygger på intervjuer og observasjoner av eldre funksjonshindrede som for 50–75 år siden var elever på Linde internatskole for vanføre barn. Deres livsløp representerer tre faser i velferdsstatens utvikling: paternalisme og individuelt ansvar for assimilering etter krigen, kollektiv mobilisering fra 1960-tallet, og individualisert rettighetskamp fra 1990-tallet. Resultatene viser at optimismen har historisk grunnlag i tidligere politiske gjennomslag, men at dagens vilkårlighet og svekket tilgang til tjenester skaper avmakt. Vi viser hvordan håp og tillit til staten kan vedvare som kulturelle forestillinger, selv om rettighetene ikke innfris. Artikkelen konkluderer med at optimisme og velferdsutopi hemmer kollektiv mobilisering blant funksjonshindrede, og at konsekvensen kan bli en form for «cruel optimism» som undergraver innfrielse av rettigheter.

**D**enne artikkelen bygger på observasjon av og intervjuer med eldre funksjonshindrede som omtaler seg selv som «Lindeveteranene». De har til felles at de var elever ved Linde internatskole for vanføre barn og fikk hele eller deler av sin grunnskoleutdanning der i ulike perioder mellom 1947 og 1972 (Asplin & Wasserfall, 1987; Sorkmo, 2011). De fleste av dem ble rammet av poliomyelitt kort tid før, under eller etter andre verdenskrig (Lobben, 2001). Lindeveteranenes livserfaringer er illustrerende eksempler på ulike faser i etterkrigstidens norske velferdsstat. I barne- og ungdomsårene ble de pålagt stort individuelt ansvar for intensiv trening og opplæring, med henblikk på assimilering i datidens samfunns- og arbeidsliv. Da de ble unge voksne, fra 1960-tallet og framover, deltok mange av dem i interesse- og lokalpolitiske sammenhenger, og fikk gjennomslag for bedre tilrettelegging og tjenester for funksjonshindrede. Fra 1990-tallet har de som aldrende og eldre erfart at individuelle rettigheter er styrket, men også at tilgangen til rettighetsfestede tjenester kan være mangelfulle og vilkårlige. Til tross for de siste tiårenes utvikling gir lindeveteranene og andre funksjonshindrede uttrykk for en optimistisk holdning til at velferdsstatens universalistiske ambisjoner kan realiseres i framtiden. Vi analyserer grunnene til denne optimismen, og finner at den er solid forankret i en historisk allianse som har formet politisk kultur i Norge. Å ha tillit til at offentlige institusjoner – og velferdsstaten – vil realisere høye ambisjoner og omfattende mandat, har lenge vært rasjonelt fordi kontroll nedenfra var mulig, særlig gjennom politisk representasjon. Denne tilliten, og optimismen den har en tendens til å skape, er imidlertid sårbar dersom den parten som forvalter tillitsmandatet – politiske representanter – reduserer den reelle forpliktelsen, men samtidig høyner ambisjonene blant annet gjennom individuell rettighetsfesting. Vår problemstilling er som følger: Hva er sammenhengen mellom optimismen og vilkårene for at rettigheter til tjenester som muliggjør likeverdig deltagelse i samfunns- og arbeidsliv blir innfridd?

## DEN POLITISKE OPTIMISMENS ØKOLOGI

Den norske velferdsstaten bygger på en forventning om universalisme – at rettferdighet og likhet skal realiseres for alle, uavhengig av status og betalings-evne. I dette ligger en forventning om at de områdene av offentlig tjenesteyting som i dag lider av manglende kapasitet, ledsages av en forpliktende politisk ambisjon om forbedring. Velferdspolitikken inneholder med andre ord en sterk forestilling om tålmodighet, slik historikeren Henrik Stenius (1997) har påpekt. Befolkningens vilje til å akseptere manglene her og nå, kan forklares med forventningen om at de vil bli rettet opp i framtiden. Den underliggende ideen er at velferdsstaten ikke er fullendt. Forventningen kan være en realitet eller en fiksjon, men håpet, og dets evne til å skape fellesskap og handling, er uansett essensielt for å forstå optimismen for velferdsstatens framtid.

Den moderne velferdsstaten har mobilisert store ressurser for å redusere eller fjerne undertrykkelse, avmakt, stigmatisering og marginalisering. I et komparativt perspektiv har kampen for rettferdighet blitt ført uvanlig langt i Norge og Norden, og har skapt en sterk og utbredt intoleranse for at grupper i samfunnet skal erfare marginalisering på grunn av sin status eller funksjonsevne. Det er rimelig å hevde at velferdsstatens universalistiske orientering har blitt en sentral del av en optimistisk politisk moral og kultur (Vike et al., 2024).

Det er gode historiske grunner til at en optimistisk forventning til staten har utviklet seg i Norge, og til at tålmodigheten synes å være stor. Etterkrigstidens velferdsekspanjon har gitt grunnlag for det vi kan kalle rasjonell tro (Vike & Haukelien, 2017). Troen på at velferdsstaten vil løse sosiale problemer er ikke en naiv illusjon, men en moralsk kontrakt som bidrar til at mange er villige til å samarbeide uten umiddelbar egennytte. Derfor er det mulig for myndighetene å begrunne manglende kapasitet med at «vi er ennå ikke i mål». Kombinasjonen av gjensidighet og rasjonell tro bidrar til en sosial allianse; partene har et moralsk ansvar overfor hverandre og dermed en forventning om å kunne utøve en viss gjen-

sidig sosial kontroll. Med utgangspunkt i antropologen David B. Kronenfeld (2017) kan vi med rimelighet anta at denne moralske kontrakten sies å ha en «som om»-karakter. Alle parter erkjenner trolig at troen på at velferdsstaten vil realiseres en gang i framtiden primært er uttrykk for en intensjon. Likevel er det mulig å forholde seg til intensjonen som til en reell moralsk kontrakt, fordi man tror man vet hva den andre parten tenker og virkelig ønsker (De Munck & Bennardo, 2019; Kronenfeld, 2017; Vike, 2018). Kultur er nettopp (blant annet) dette: forestillinger om hva vi har felles, og behovet for å dele. Det er sosiale allianser som gjør at slike forestillinger blir til det vi her har kalt rasjonell tro, altså tro som (under visse betingelser) virker, endog veldig produktivt (Anderson, 1996), slik den sannsynligvis gjorde da Lindeveteranene var unge voksne og samarbeidet med lokalpolitikere og kommuneansatte om utvikling av nye tjenester.

Optimismen som følger av rasjonell tro er imidlertid ikke selvfølgelig, og grunnlaget for den kan endre seg over tid. Mike Savage (2021) viser, i likhet med blant andre Thomas Piketty (2021) og Walter Scheidel (2018), at sosial ulikhet har endret seg over tid. Etter årtusenskiftet har den rikeste minoriteten styrket sin maktposisjon både økonomisk og politisk, mens marginalisering truer stadig flere i den øvrige befolkningen, som får stadig mindre innflytelse over velferdsstatens institusjoner. Savage (2021) deler den politiske moderniteten inn i tre faser. Den første etablerte grunnleggende rettigheter på universell basis, inkludert et demokratisk fundament. Den andre – velferdsstatens glansperiode – handlet om utjevning, mer universell tjenesteyting, og radikalt nye muligheter for sosial mobilitet. Denne fasen fikk framfor alt sin kraft fra bredden i folkebevegelser og massepartier. Den tredje fasen, som har sitt opphav i 1980-tallets nyliberale omveltninger, kjennetegnes av en gradvis tilbakevending til de klassiske formene for økonomisk og politisk ulikhet. Overgangen mellom den andre og tredje fasen oppleves som dramatisk for mange som erfarer økt sårbarhet relatert til helse, funksjon, etnisitet og klasse. Savage tar ikke for seg de nordiske velferdsstatene spesielt,

men viser til allmenne og globale tendenser. I norsk sammenheng gir det god mening å forstå de to siste fasene han beskriver som en overgang fra rettighetskamp og aktivisme på 1960-tallet og framover, til vilkårlighet og marginalisering fra 1990-tallet og framover. Samtidig kan forventninger utviklet i den andre fasen leve videre som forestillinger om hva som kan og bør skje i framtiden.

### **TEORETISK PERSPEKTIV: VELFERDSUTOPI OG UTOPISK TID**

Med begrepet velferdsutopi sikter vi ikke til en fantasi eller drøm, men til en ambisjon og et håp om at framtidige rettigheter og tjenester skal utvikles og realiseres (Vike, 2004). Dette krever i så fall felles innsats, og slik innsats er blant annet motivert av rasjonell tro og optimisme, som er fundert i forventninger om en gjensidig relasjon mellom evnen og viljen til å kjempe for rettigheter på den ene siden, og tillit til iverksetting på den andre. Dette betyr at optimisme må forstås som en kvalitet i relasjoner mellom befolkning og myndigheter. Optimisme kan forstås som kampens kulturelle korrelat; den er uttrykk for en historisk erfaring av at kamp har lyktes, og samtidig kan optimisme i noen tilfeller erstatte tomrommet som oppstår når evnen til mobilisering svekkes. Optimismen kan altså vedvare til tross for at gjensidigheten den var fundert i ikke lenger eksisterer.

Vike (2018) har, med referanse til sosiologen Michael Puseys (1998) analyse av nyliberal politikk i Australia, analysert velferdsutopien ved hjelp av distinksjonen mellom utopisk og samtidig tid. Utopisk tid betegner forventningen om økt rettferdighet for flere i framtiden, mens samtidig tid handler om innfrielse av rettigheter her og nå. Tålmodigheten er med andre ord blitt asymmetrisk. Kravet til å realisere rettigheter er absolutt og samtidig, mens statlige myndigheter forholder seg primært til en forventet bedre tilstand (spesielt økonomisk) i framtiden, og vil sette av mer ressurser etter hvert. Asymmetrien limes sammen av håp, forventning og tillit.

Et mer kritisk perspektiv er «cruel optimism», som viser til «en tilknytningsrelasjon til ødelagte mulig-

hetsbetingelser som viser seg å være umulige, ren fantasi (...) eller giftige» (Berlant, 2011, s. 24). Optimisme rommer både tillit og avhengighet, og kan transformeres til en ondartet form dersom forpliktelsen til å realisere mål ikke lenger er gjensidig. Vi kan bli avhengige av optimisme fordi kostnaden ved å miste den kan være utålelig, selv når den utvikler seg til å bli ondartet. Det kreves ikke mye kynisme for å anta at optimismen kan misbrukes dersom den trivialiseres av enda mer optimisme og flere gode hensikter. Statlige myndigheters nye rolle som bestiller av tjenester kommunene er ansvarlige for – uten at kommunene selv kan påvirke vilkårene – skaper et slikt mulighetsrom hvor gode intensjoner kan gjenstas uforpliktende. Kommunene er ansvarlige for de fleste komplekse og kostnadskrevede tjenestene til befolkningen, men befinner seg i en økende kapasitetskrise og må gjøre prioriteringer som innebærer brudd på statlig lovgiving og strider mot Stortingets intensjoner. Det finnes en omfattende forskningslitteratur om dette temaet (Anvik et al., 2020; Fager-tun & Tingvold, 2024; Hagen & Tjerbo, 2023; Vike et al, 2022; Østerud et al., 2003), men lite som undersøker de samlede konsekvensene for innfrielse av rettigheter.

## **FORSKNINGSMETODISK OG ANALYTISK TILNÆRMING**

Denne artikkelen inngår i en større studie av Lindeveteranene. Vi har fulgt dem i deler av deres felles arbeid med å dele og bearbeide minner og erfaringer fra skolegangen ved Linde og livet etter, med vekt på å dokumentere deres arbeid med å artikulere individuelle og kollektive identiteter som funksjonshindrede (Vike et al., 2025a/2025b). Initiativet til studien ble tatt av veteranene selv, og av Norges Handikapforbund (NHF) som finansierte forskningsprosjektet.

### **Datamateriale**

Vår datainnsamling begynte under en helgesamling sensommeren 2021, hvor til sammen 23 Lindeveteraner deltok. De fleste veteranene hadde vært ved Linde internatskole for vanføre barn (heretter Linde) i en

tidlig periode, det vil si fra slutten av 1940-tallet. Flere hadde vært der hele eller det meste av folkeskoleperioden på syv år, mens noen hadde hatt kortere opphold, ned mot et år. Mange av deltakerne hadde ikke møtt hverandre tidligere, og det var få som hadde hatt jevnlig kontakt med hverandre gjennom årene.

Fire veteraner organiserte samlingen og forberedte spørsmål til deltakerne. Vår rolle var å være observatører og dokumentere det som ble sagt så ordrett som mulig. Deltakerne ble fordelt i tre grupper (vi fulgte en gruppe hver), som alle tok utgangspunkt i spørsmålet «Hva er viktig for deg?», og innrammingen «for å forstå hva erfaringene fra Linde har betydning i livsløpet». En veteran fungerte som ordstyrer i hver gruppe, og sørget for at alle fikk komme til orde. Et sentralt tema i alle gruppene var hvordan erfaringer og minner fra Linde kunne forstås. For eksempel hadde noen opplevd tiden ved Linde som traumatiserende, mens andre hadde opplevd det som en god periode i livet. I to andre artikler har vi analysert «minnearbeidet» veteranene engasjerte seg i, og hvordan deres identiteter som funksjonshindrede endret seg over tid (Vike et al., 2025a/2025b).

### **Intervjuer og utvalg**

Lindeveteranene som deltok i samlingen, sa seg alle villige til å bli kontaktet for intervju om egne livserfaringer. Vinteren 2021–22 gjennomførte vi individuelle intervjuer med ni veteraner (tre menn og seks kvinner). De var da i 70- eller 80-årene, og hadde vært elever på Linde for mellom 50 og 70 år siden. Informantene reflekterte variasjonsbredden blant deltakerne i samlingen med hensyn til alder, kjønn og når de var elever ved Linde. Intervjuene varte i en–fire timer, avhengig av hva, hvordan og hvor mye hver enkelt ønsket å formidle.

Intervjuene var semistrukturerte, på den måten at vi hadde utarbeidet en temaoversikt relatert til sentrale livserfaringer og -faser, blant annet oppvekst og familiebakgrunn, tiden på Linde og øvrig utdanning, arbeidsliv, fritidsaktiviteter og frivillig engasjement, egen familie, og erfaringer med Nav og andre tjenesteytere. Informantene fortalte gjennomgåen-

de fritt om sine livserfaringer slik det falt dem naturlig og dekket de temaene vi var interesserte i uten mange oppfølgingsspørsmål fra vår side. Vårt inntrykk var at de ønsket å fortelle om sine liv.

### **Etikk**

Studien ble meldt til Sikt, som tilrådte studien og ga råd om ivaretagelse av personvern hensyn (Ref.nr. 182891). Informantene fikk blant annet skriftlig og muntlig informasjon om studien, og om at de kunne trekke seg fra den når de måtte ønske uten negative konsekvenser.

### **Analyse**

Vi gjennomførte semantisk analyse (Kronenfeld, 1996) av observasjonsdata og intervjuer. Vi tok utgangspunkt i semantiske kategorier, det vil si meningsenheter som ord, metaforer eller scenarier og analyserte først hvordan deltakerne i helgesamlingen gjennom dialog utviklet kjernebetydninger i begreper de brukte for å snakke om erfaringene fra Linde. Et eksempel på dette er begrepet tortur, som ble brukt i de tre gruppene. Begrepet ble først brukt av noen deltakere for å beskrive sine erfaringer med den fysikalske behandlingen på Linde. I dialogene ble dette begrepet utvidet slik at det inkluderte flere typer hendelser. I løpet av kort tid utviklet samtalepartnerne flere felles kjernebetydninger, og dette gjorde det mulig for dem å skape skiller mellom en hovedfortelling om «tortur» og avvikende versjoner fra denne (Vike et al., 2025b). I analysene av intervjuene la vi særlig vekt på hvordan biografisk kontinuitet og brudd er knyttet til hendelser og erfaringer i privatliv, nærmiljø og i relasjon til ytre forhold, som politisk virksomhet og møter med offentlige institusjoner. Den narrative strukturen som utviklet seg viste ofte til deltakernes erfaringer etter tiden på Linde, og mange fortalte om erfaringer med aktivisme for å bedre funksjonshindredes livsvilkår. Vårt analytiske siktemål i denne artikkelen er å forstå grunnene til denne «optimismen», gjennom perspektiver på velferdsstatens utvikling over tid, herunder også kulturelle forestillinger (som «velferds-

topi») om hvordan velferdsstaten vil eller bør endre seg i framtiden.

### **FUNN**

#### **Lindeveteranene: fra veldedighet og assimilasjon til rettighetsorientert minoritetskamp**

Lindeveteranene fortalte både i samlingen de gjennomførte og i intervjuene om en stor og overveidende positiv overgang fra behandling og utdanning i institusjoner, til selvstendige voksenliv fra 1960-tallet og utover. De fleste kom i arbeid og stiftet familie, og engasjerte seg i frivillig innsats for Norges Handikapforbund (NHF) eller andre organisasjoner, blant annet idrettslag. De opplevde over tid å få flere rettigheter og tjenester som muliggjorde mer aktiv deltakelse i samfunns- og arbeidsliv. En forutsetning for denne utviklingen, var den fremvoksende velferdsstatens vektlegging av rettigheter i kombinasjon med utvikling av tjenester med relativt svak behovsprøving. En vesentlig del av arbeidet foregikk på lokalpolitiske arenaer. Kommunale råd for funksjonshindrede og for tekniske saker (areal, infrastruktur, samferdsel og planlegging), var ofte veier inn til medbestemmelse i saker hvor kommunene hadde reell myndighet og satte standarder for det som siden ble statlig politikk (Vike et al., 2025a; Vike et al., 2025b).

Med bakgrunn i den framgangen de erfarte, er det forståelig at Lindeveteranene ikke bare er frustrerte og skuffede over utviklingen fra 1990-tallet og utover, men også i noen grad overrasket. En av de mest toneangivende veteranene oppsummerer situasjonen på denne måten:

Alle mennesker trenger et liv. Jeg tenker på dem som vokser opp nå, og hvor vanskelig det er for veldig mange å få for eksempel personlig assistent. Hvor lett det er for politikere å love, love, love, love. Og bare trekke på skuldrene i neste omgang. Det er fryktelig synd at alt stagnerer så mye som det gjør. Det er bare å skvette ut en masse lovnader og så neste øyeblikk: «å, nei, det har vi ikke penger til.» Eller: «jo, vi

har gitt penger til det og det.» Det er skrevet så mye, og sagt så mye. Det er lovet så uendelig mange kilometer med løgner. Som aldri har blitt fulgt opp. For vi er på samme sted.

Til tross for at dette vitner om en viss resignasjon, synes det samtidig å romme en forventning om at politiske myndigheter er forpliktet til å innfri velferdsstatens universalistiske ambisjon. «Det er fryktelig synd at det stagnerer så mye som det gjør». For Lindeveteranene henger denne optimistiske forventningen nøye sammen med at deres interessepolitiske kamp fra 1960-tallet og noen tiår framover ga gode resultater. Lindeveteranene forteller at de ofte vant fram med saklige argumenter, også i møte med nedlatende uttalelser fra politikere som «hva er du opptatt av i dag da, lille venn?». De jobbet systematisk med mobilisering, skolering og opplysningsarbeid for å få gjennomslag for sine synspunkter. Likemannsarbeid i regi av NHF var også viktig, ikke minst i arbeidet med å kartlegge og skape forståelse for senskadene som mange poliorammede slet med. Deres kompetanse som funksjonshindrede var etterspurt, og de fikk gjennomslag for beslutninger, særlig om kommunal ressursbruk som bidro til praktiske forbedringer av funksjonshindredenes livsvilkår (Vike et al., 2025a/b). Deres erfaring var at de ofte lyktes ved å ta en telefon og be om et møte eller gjennom lokale nettverk, fordi kommunene var tilgjengelige og påvirkbare. Arenaene de opererte på gjorde politisk og byråkratisk makt tilgjengelig, og derfor var argumentasjon, press og forhandling realistisk, praktisk og effektivt.

Samtidige erfaringer med forsøk på å realisere rettigheter til brukerstyrt personlig assistent (BPA) framstår som en vesentlig kontrast. BPA kan gi betydelig autonomi og frigjøring fra uønsket helsefaglig autoritet og behovsprøving i dagliglivet. Stortinget har gitt ansvaret for oppfølging av denne ordningen til kommunene, som må prioritere mellom BPA og andre tjenester innenfor rammene av knappe budsjetter. Utsagn fra tre av Lindeveteranene illustrerer vanlige erfaringer:

Nei, jeg har jo som sagt tatt kontakt med saks-

behandler i kommunen og spurt rett ut hva som skjer når jeg fyller 67, og hun sier at i og med at jeg har hatt BPA hele mitt voksne liv, så skal det godt gjøres at de skal ta det fra meg. Da skal de kunne argumentere veldig godt for at jeg skal kunne klare meg uten, og det kan jeg jo ikke, så det tror hun egentlig ikke kommer til å skje. Men de kan jo finne på for eksempel å ta fra meg nattevakten, og det kan jo bli et mare-ritt. Så det er en del sånne ting som gjør at jeg alltid går med en sånn klump i magen for hva som skal skje.

Man skulle jo tro at man skulle få beholde BPA-tilbudet. Jeg hadde tolv timer i uka. Nå har jeg fem. Det kom to ansatte fra kommunen her for å gjennomgå BPA. Da hadde jeg tolv timer. Og så satt de og forklarte at hvis jeg fikk beholde mine tolv, så var det noen andre som ikke ville komme til å få BPA.

De skal jo fornye det [BPA] hvert år. Og da ringer de og spør hvordan det går. Så sier jeg at jeg har for få timer. Og da får jeg beskjed om at ja, dessverre, det kommer ikke til å endre seg. Jeg behøvde ikke å søke en gang, så det har jeg ikke orket å gjøre heller.

Lindeveteranenes utsagn formidler en vedvarende utrygghet for at de vil miste eller få innskrenket BPA-tilbudet de har og samtidig en opplevelse av at beslutningene er vilkårlige.

## DISKUSJON

### **Er tjenester som muliggjør likeverdig deltakelse i samfunns- og arbeidsliv innfridd?**

Lindeveteranenes opplevelser av at BPA-ordningen ikke er tilstrekkelig tilgjengelig er ikke unike. NHFs undersøkelse av BPA-ordningen i 2017 viste at 31 prosent klagde på avslag om BPA, 36 prosent hadde ikke nok assistansetimer til å dekke behovet sitt, 70 prosent måtte nedprioritere sosialt liv og fritid (100 prosent av dem under 18 år), og 30 prosent måtte nedprioritere grunnleggende behov, som kroppsvask og tannstell (Ervik et al., 2017; Norges Handikapfor-

bund, 2018). Tilgangene til beslutningsprosesser om velferdstjenester har blitt reduserte gjennom reformene fra 1990-tallet og framover, som i første rekke var ment å holde kostnader under kontroll. Hensyn til økonomi og administrativ styring av kommunene har over tid gjort medvirkningen mer symbolsk enn reell. Frustrasjon og resignasjon knyttet til opplevelsen av å være prisgitt en stat som framstår som både utilgjengelig og upålitelig, har mye til felles med traumatiserende behandling, stigmatisering, nedergang og marginalisering mange av Lindeveteranene erfarte tidlig i livet, men den synes nå å anta en annen form – en erfart avmakt som skapes av kjennetegn ved velferdsstatlig praksis i samtiden. Denne avmakten synes å henge sammen med at vilkårene for å påvirke innhold i og tilgang til tjenester via formelle kanaler og institusjoner er svekket, og med erfaringen av at den sentrale staten i liten grad synliggjør og begrunner hva den velger å nedprioritere av økonomiske grunner. Den sosiale alliansen har langt på vei opphørt, uten at de optimistiske forestillingene den skapte gjør det samme.

Mot denne bakgrunnen framstår Lindeveteranenes optimisme som et paradoks, men de er ikke alene om å forvente at det er politisk vilje til å realisere den universelle velferdsstaten. NHF's ungdomsorganisasjon argumenterer for at inkorporeringen av FNs Convention on the Rights of Persons with Disabilities (Konvensjon om rettighetene til mennesker med nedsatt funksjonsevne), vedtatt av FN: 13.12.2006, ratifisert av Norge: 03.06.2013 (<https://www.fn.no/om-fn/avtaler/menneskerettigheter/konvensjon-om-rettighetene-til-personer-med-nedsatt-funksjonsevne>) i norsk menneskerettighetslov i 2013 vil føre til et paradigmeskifte fra omsorgs- til rettighetsperspektiv, og har følgelig en implisitt forventning om at det vil treffes politiske vedtak som realiserer rettighetene, i praksis gjennom velferdsstatens tjenester (Norges Handikapforbunds ungdom, u.å.). Optimismen kommer også implisitt til uttrykk i et offentlig utvalg som slår fast at lite har skjedd siden Fra bruker til borger (NOU, 2001), med en grunntone i språkbruken preget av en tillitsfull optimisme selv

om «det er fortsatt et godt stykke igjen» (NOU 2023: 13, s. 13) og konstatering om at vi foreløpig «ikke har kommet lenger» (s. 117). Påpeking av mangler møtes med normativ insistering på velferdsutopien, for eksempel argumenteres det for at BPA-ordningen må revideres og forbedres av hensyn til mer helhetlige tjenester til funksjonshindrede (s. 9–10). Selv om denne type optimisme fremdeles har retorisk kraft, er det klare indikasjoner i samtiden på at den ikke lenger er berettiget.

Hovedstyret i Kommunenes interesseorganisasjon (KS) påpekte i september 2024 overfor partiene på Stortinget at det ikke finnes ressurser til å leve opp til forventninger og yte pålagte tjenester (Helgesen, 2024). Manglende tjenester, svekket kvalitet og vanskeligere tilgang har en tendens til å ramme de av velferdsstatens tjenesteområder som er mest komplekse og kostnadskrevennde. Dette er tjenestene som de mest sårbare tjenestemottakerne har behov for, og de har ofte begrensede muligheter til å konkurrere om knappe ressurser. Høsten 2024 hadde NRK flere oppslag og debatter om «ressurskrevende brukere» som belaster offentlige budsjetter. I Politisk kvarter 8. november var overskriften «Kommunene sliter med unge pleietrengende som koster stadig mer» (Myklebust, 2024). NRK skrev 17. november 2024 at «Gruppen med brukere under 67 år som trenger mye hjelp kostet det offentlige 35 milliarder kroner i 2023.» Sarpsborg kommune bruker for eksempel mer penger på yngre med spesielle omsorgsbehov enn på hele grunnskolen til sammen. (Svaar, 2024).

Lite tyder på at noen vil ta ansvar for de økonomiske konsekvensene, eller rettere, ta ansvaret for at det ikke er vilje til å ta ansvar og prioritere deretter. BPA er et eksempel på at velferdsstatens kapasitetsproblem også er i ferd med å bli en styringskrise i forholdet mellom stat og kommuner.

### **Er optimismen fortsatt berettiget?**

Lindeveteranene synes å være enige om at resultatene av deres aktivisme, som bidro til å skape optimisme på vegne av funksjonshindrede fra 1960-tallet og i noen tiår deretter, ikke bare er svekket over tid, men

kanskje har stoppet opp og er i ferd med å reverse-res. Framfor alt skapte veteranenes aktivisme interessante muligheter for flere av veteranene til å forene ideologisk engasjement med praktisk arbeid i lokalpolitiske utvalg og komiteer. Dette kan forklare at Lindeveteranene betoner kombinasjonen av interessepolitikk og rettighets- og universaliseringsarbeid, eller, alternativt formulert, kamp og samarbeid innenfor rammen av lokale nettverk. Mange av sakene de engasjerte seg i, ble ansett som begynnelse på noe som skulle bli mer etablert og allment, helst i offentlig regi, og i denne prosessen fungerte flere av veteranene som byråkratiske stifinnere med betydelig suksess.

Til tross for at de fleste veteranene anerkjente de traumatiske opplevelsene fra Linde, som mange av dem satte ord på under helgesamlingen i Kristiansand, var det i våre øyne påfallende at dette ikke i særlig grad innebar forsøk på å etablere en felles fortelling med potensial til å re-etablere en felles identifikasjon og kollektivt mobiliseringsgrunnlag. Slik vi tolket samtalen, ble unntakene – individuelle historier om at «jeg opplevde det ikke sånn» og «jeg husker lite og har lagt det bak meg» – gitt legitimitet som bekræftelser på at det faktisk ikke er grunnlag for, eller politisk nødvendig, å etablere en felles fortelling om felles traumer med kapasitet til å framstå som et opposisjonelt, potensielt komplementært korrektiv til majoritetens hovedfortelling om etterkrigstidens likhetssamfunn.

Disse observasjonene kan indikere at Lindeveteranenes erfaringer har gitt grobunn for en antakelse om at velferdsstatens vekst gir grunnlag for en tillitsfull optimisme til at kampen de har ført vil gi varige resultater og fortsatt framgang i form av robuste rettigheter. De erfarer imidlertid nå, i økende grad, at tilgangen til tjenester er brolagt med forbehold, vilkår og dobbeltkommunikasjon – og ikke sjelden med argumentet om at det ikke finnes penger. Samtidig vedvarer optimismen for at politisk ledelse vil realisere velferdsutopien, og den deles av flere, også av de som er for unge til å ha deltatt i de sosiale alliansene fra 1960-tallet og framover.

Sentralt i vår forståelse er at det lenge var rasjonelt å tro på velferdsstatens kapasitet til å løse sosiale problemer, men at slik tro nå er problematisk fordi staten avgrenser seg fra ansvar for innfrielse av rettigheter. I et sammenliknende perspektiv er det interessant at funksjonshindrede i Norge har vært særlig opptatt av rettigheter, og at den sentrale staten lenge har vært den primære adressaten. Ambisjonen har dels vært å gjøre funksjonshindringer så irrelevante som mulig, og dels å utvikle strategier for å bygge allianser og konsolidere interessefellesskap basert på felles posisjoner og erfaringer (Solvang & Haualand, 2014). Det er rimelig å anta at sistnevnte, altså alliansebygging og interessefellesskap, har vært viet mindre interesse fordi den lokalpolitiske aktivismen og rettighetskampen har gitt gode resultater (Brennan et al., 2018).

Et kollektivt narrativ om kulturell egenart er i liten grad etablert blant funksjonshindrede. Et unntak er døvebevegelsen, som har lagt stor vekt på en positiv identitet som språklig minoritet. I likhet med samebevegelsen vektlegger de en forskjell som danner et felles fundament for kravet om likeverd (Solvang & Haualand, 2014). I hovedsak synes ikke funksjonshindrede å ha vektlagt muligheten for at statsmakten kan finne grunner til ikke å innfri rettigheter. Det er en mulig forklaring på at det er få tegn til effektiv mobilisering på andre arenaer enn de staten kontrollerer. Den svake mobiliseringsevnen kan slik sett forstås som et resultat av politisk optimisme og velferdsutopi, konkret tillit til at staten i framtiden vil ta ansvar for innfrielse av rettigheter.

En delvis alternativ og supplerende forklaring på svak mobilisering blant funksjonshindrede i samtiden, er at tidligere kollektiv mobilisering har gitt lovfesting av individuelle rettigheter som resultat, og at lovfesting så igjen har ført til individualisering. Funksjonshindrede må primært kjempe for innfrielse av egne rettigheter, noe som undergraver potensialet for kollektiv mobilisering. Møen (2018) beskriver denne utviklingen slik:

Når denne sigeren for dei individuelle rettane er sikra, kan det (...) oppstå ein fare for at den kol-

lektive mobiliseringa og dei aktive fellesskapa som fremja dei individuelle rettane kan stagnere. Kvar enkelt kan no få gjennomslag for sine individuelle rettar gjennom rettssystemet, og relativt uavhengig av medlemskap i medborgarlege og demokratiske fellesskap. Dette kan medføra ei relativ svekking av den demokratiske politikken som tematiserer solidaritet, medborgarskap og kollektiv tryggleik, og ein framvekst av enkeltborgarar som realiserer individuelle menneskerettar, relativt uavhengig av demokratiske fellesskap som tematiserer og diskuterer felles erfaringar (Møen, 2018, s. 31).

Møen viser hvordan individuell rettighetsfesting kan undergrave kollektiv mobilisering og demokratisk deltakelse, men dette forklarer ikke hvorfor optimismen vedvarer med få tegn til ny mobilisering når rettigheter ikke realiseres. Resultatene vi tidligere har vist til gir ikke holdepunkter for at individualiseringen har ført til «individualisme» eller «egoisme», som så kan forklare svak kollektiv mobilisering i samtiden. Tvert imot synes en solidarisk motivert og optimistisk, men også utopisk, tro på politiske myndigheters vilje og evne til å realisere rettigheter gjennom velferdsstaten i framtiden, å være en viktigere forklaring.

### **Fra deltakere til tilskuere i venterom**

Avgrensningen av tjenester på kommunalt nivå, eksemplifisert med BPA, kan forstås som ledd i en statlig strategi hvor kommunene brukes som et utførerorgan. Denne utviklingen svekker trolig den viktigste drivkraften bak velferdsstatlig universalisme: kombinasjonen av bred deltakelse, sterke lokale interesser for flere og bedre tjenester, og svak statlig kontroll av kommunenes vilje til å påta seg mer ansvar og større kostnader. Beslutningsprosesser blir dermed ikke lenger responser på kommunaldemokratiske krav, men uttrykk for en mer autonom, statlig hensikt, som ikke er knyttet til avklaring av institusjonelt ansvar. Lindeveteranene opplever at beslutninger som er avgjørende for deres livskvalitet er frakoblet deres livsverden og innflytelse. Metafo-

risk har de endret status fra deltakere i beslutningsprosesser til tilskuere i venterom.

Den norske velferdsstaten kan forstås som preget av tillit, håp og optimisme som så vel borgere, aktivister og interesseorganisasjoner, og folkevalgte anser det som viktig å holde fast ved. Paradoksalt nok synes velferdsutopien å undergrave det fundamentet velferdsstaten ble bygd på: bred deltakelse lokalt og gjensidige forpliktelser til å løse velferdsutfordringer. Dette gir statlige myndigheter mulighet til å realisere autonomi på egne vegne, og å «frigjøre» seg fra gjensidige forpliktelser i relasjoner til kommuner og marginaliserte grupper, fordi korrigeringsmekanismene er blitt få og svake (Vike, 2018). Det viktigste spørsmålet i tilknytning til inkorporeringen av CRPD i norsk lovgiving, som ble vedtatt av Stortinget 9. desember 2025 med virkning fra 1. januar 2026, synes karakteristisk nok å være hvordan dette kan forenes med det lokale selvstyret (NOU 2023: 13, s. 37). En tilstrekkelig finansiering av kommunesektoren – velferdsstatens desidert viktigste velferdsgenerator – framstår ikke som ønskelig eller realistisk.

Et relevant spørsmål er om funksjonshindrede og andre utsatte gruppers økende marginalisering, veksten i urealiserte rettigheter og stadig mer behovsprøvde tjenester, er et midlertidig problem eller en overgang til en ny og annerledes velferdsstat. Dramatisk økt ulikhet er neppe forenlig med universalismen og dens kulturelle fundament – rasjonell tro, den politiske optimismen og de sterke forpliktelsene dette bidro til å etablere. Funksjonshindrede kan oppleve seg mer som en økonomisk byrde for fellesskapet enn som medborgere, og som eksemplet Lindeveteranene antyder, gir dette grobunn for varig frustrasjon og fremmedgjøring som sannsynligvis vil rokke ved optimismen. Det er tvilsomt om flere rettigheter og gode intensjoner kan bøte på dette. De politiske forpliktelsene gjennom inkorporeringen av CRPD, som Lindeveteranene og den yngre garde blant funksjonshindrede så langt har knyttet mye håp og tillit til, er neppe tilstrekkelige til å realisere formelle og juridiske rettigheter. Brennan et al (2018) konkluderer sin studie av de nordiske lande-

nes politikk for funksjonshindrede med å slå fast det er en «disjuncture between laws, policies and service provision in the Nordic context» og påpeker at «It appears as if national government ideals evaporate on their way to implementation» (Brennan et al, 2018, s. 22). Vår analyse bidrar til å belyse hvordan og hvorfor dette skjer.

### **KONKLUSJON: BRUTT GJENSIDIGHET OG UTILSTREKkelige RETTIGHETER**

Vi har i denne artikkelen analysert det store, og trolig økende, misforholdet mellom velferdsstatens forpliktelser og dens reelle evne til å leve opp til dem. Vi har analysert dette misforholdet som en dynamikk mellom to ulike tidshorisonter; samtidig og utopisk tid. For lovgivere i den sentrale staten håndteres rettigheter som et mål for framtiden, som skal realiseres gjennom større budsjetter, mens de ansvarlige iverksetterne av velferdspolitiske rettigheter – kommunene – forventes å realisere dem her og nå. I dette spenningsfeltet har den utbredte velferdsoptimismen vokst seg sterk i politisk kultur i Norge, og den har Lindeveteranene både erfart og bidratt til å skape. Deres optimisme hadde et rasjonelt grunnlag i de faktiske resultatene deres politiske kamp i mange tilfeller førte til. Mange andre grupper i det norske samfunnet gjorde det samme, og etablerte derigjennom et sterkt press på politiske myndigheter, blant annet med den effekt at det var vanskelig å transformere optimismen og håpet til «cruel optimism» (Berlant, 2011), altså en ondartet og manipulativ kulturell form vi nå muligens ser utspille seg.

Situasjonen for funksjonshindrede i Norge er preget av den tendensen Møen (2018) beskriver, hvor individuell rettighetsfesting kjempet gjennom med kollektiv mobilisering undergraver ny mobilisering. Det er sannsynligvis et stort behov for å mobilisere, til tross for at rettigheter skal bety en garanti som gjør kamp og konkurranse unødvendig. Inspirasjonen fra fagbevegelsen var viktig for funksjonshindrede, men de har i samtiden ikke den samme gjennomslagskraften i politiske beslutningsprosesser. Identitetspolitiske strategier har også vist seg vanskelige

å fornye, og noe av forklaringen er sannsynligvis at kommunale råd for funksjonshindrede mer har blitt høringsinstanser enn premissgivere og stifinnere i lokalpolitikken.

Savages perspektiv (2021) på hvordan vestlige velferdsstater nå synes å gjenopplive tradisjonelle former for ulikhet og marginalisering, er nyttig for å begrepsfeste betydningen av erfart marginalisering i lys av velferdsstatens «påbegynte, nye virkelighet» (Berkaak & Ruud, 1992), og det langsomme, men omfattende bruddet med en etablert tradisjon for optimistisk forventning denne påbegynte virkeligheten framprovoserer.

Vi har i denne artikkelen vist optimismens betydning for opprettholdelsen av «utopisk tid», som muliggjør at statlig makt kan skilles fra kommunalt ansvar for innfrielse av rettigheter. Helse- og omsorgsminister Vestres respons på det vi kan kalle «BPA-krisen» høsten 2024 illustrerer hvordan makt og ansvar holdes adskilt i samtiden.

Alle mennesker i vårt samfunn skal ha lik rett til deltakelse, og personer med funksjonsnedsettelse har rett til assistanse. Derfor har vi sendt ut et rundskriv til alle kommuner i Norge, der vi minner dem om hvilke plikter de har og hvilke rettigheter innbyggerne har. (Vestre i NRK, 16. oktober, 2024).

Her konstruerer Vestre statlige myndigheter, som har vedtatt de rettighetene kommunene forventes å imøtekomme her og nå, som veiledende observatører overfor kommunene. Samtidig blir, som vi har sett, rettighetenes forpliktende karakter aktivt undergravd av økonomiske hensyn i kommunehverdagen. Dermed får optimismen karakter av å være grusom («cruel»), fordi tilliten og avhengigheten optimismen rommer ikke lenger viser til en forpliktelse til å realisere rettighetene.

Håp og tillit til politiske myndigheter (og ekspertise) hviler på sannhetsgehalten i det som sies, i kombinasjon med forpliktelsen til lovnadene som gis, og kompetansen som kreves for å gjennomføre (O'Neill, 2018, s. 294). For funksjonshindrede synes utfordringen framfor alt å være at de ikke lenger har noen

direkte innflytelse over forpliktelsen. Myndighetenes muligheter til å relativisere forpliktelsene uten å stå direkte til ansvar har blitt vesentlig styrket, og dermed blir sannhetsgehalten knyttet til innfrielsen av rettigheter svekket, med redusert tillit som resultat. Kostnadene knyttet til BPA har blitt en vesentlig sak i mediene, men i politikken har spørsmålet blitt oversatt til juridiske og forvaltningstekniske spørsmål. Det var denne utviklingen Makt- og demokratiutredningen advarte så sterkt mot i 2003 (Vike et al., 2022; Østerud et al., 2003). Det er sannsynlig at Lindeveteranenes og andre funksjonshindredes optimisme vil svekkes over tid, men det må regnes som usikkert om den vil erstattes med sterkere kollektiv mobilisering.

### Takk

Vi takker Lindeveteranene v/Rigmor Eide for verdifullt samarbeid og for viktige innspill til tidligere versjoner av denne artikkelen. Også redaksjonens redaksjonelle innspill har vært vesentlige for oss. Vi takker til sist Stiftelsen Sophies Minde og Norges Handikapforbund for verdifull økonomisk støtte til prosjektet.

## ABSTRACT

### OPTIMISM AND SHARED COMMITMENTS. THE LINDE VETERANS' EXPERIENCES WITH THE WELFARE STATE IN THE POST-WAR PERIOD

We analyse why people with disabilities, despite repeated experiences of unfulfilled rights, continue to hold optimistic expectations toward the welfare state (a welfare utopia). The study is based on interviews and observations of older individuals with disabilities who, 50–75 years ago, were pupils at Linde Boarding School for Crippled Children. Their life trajectories represent three phases in the development of the welfare state: paternalism and individual responsibility for assimilation after the war, collective mobilisation from the 1960s, and individualized rights advocacy from the 1990s. The findings show that optimism has historical roots in earlier political achievements, but that today's arbitrariness and weakened access to services create a sense of powerlessness. We demonstrate how hope and trust in the state can persist as cultural perceptions, even when rights are not fulfilled. The article concludes that optimism and the welfare utopia hinder collective mobilisation among persons with disabilities, and that the consequence may be a form of "cruel optimism" that undermines the realisation of rights.

*Keywords:* activism, welfare state, the new state, utopia, CRPD, BPA

## REFERANSER

- Anderson, E.N.** (1996). *Ecologies of the heart: emotions, belief, and the environment*. Oxford University Press.
- Anvik, C.H., Sandvin, J.T., Breimo, J.P. & Henriksen, Ø.** (Red.). (2020). *Velferdstjenestenes vilkår: nasjonal politikk og lokale erfaringer*. Universitetsforlaget.
- Asplin, T. & Wasserfall, I.** (1987). *Linde gjennom 40 år*. Cicero grafisk as.
- Berlant, L.** (2017). *Cruel Optimism*. Duke University Press.
- Bennardo, G. & DeMunck, V.C.** (2020). Cultural Model Theory in Cognitive Anthropology: Recent Developments and Applications. *Journal of Cultural Cognitive Science*, 4(1), 1–2.
- Berkaak, O.A. & Ruud, E.** (1992). *Den påbegynte virkelighet: Studier i samtidskultur*. Universitetsforlaget.
- Brennan, C., Traustadóttir, R., Rice, J. & Anderberg, P.** (2018). «Being number one is the biggest obstacle»: Implementing the UN convention on the rights of persons with disabilities within Nordic welfare services. *Nordisk välfärdsforskning/Nordic Welfare Research*, 3(1), 18–32.
- De Munck, V.C. & Bennardo, G.** (2019). Disciplining culture: A sociocognitive approach. *Current Anthropology*, 60(2), 174–193.
- Ervik, R., Kjerstad, E., Lindén, T.S. & Rubecksen, K.** (2017).

- Rettighetsfesting av BPA – store forventinger, betinget suksess. (Rapport 2–2017), Uni Research, Rokkansenteret.
- Fagertun, A. & Tingvold, L.** (2024). Aktiveringspolitikk og prioritering i kommunale helse- og omsorgstjenester til eldre: Tjenestetildelingens «fortjenestefullhet». *Tidsskrift for omsorgsforskning*, 10(2), 176–194. DOI: <https://doi.org/10.18261/tfo.10.2.12>
- Forente nasjoner.** (2006). *Konvensjon om rettighetene til mennesker med nedsatt funksjonsevne*. Barne- og familiedepartementet. [https://www.regjeringen.no/globalassets/upload/bld/sla/funk/konvensjon\\_web.pdf](https://www.regjeringen.no/globalassets/upload/bld/sla/funk/konvensjon_web.pdf)
- Hagen, T.P & Tjerbo, T.** (2023). Vi forbereder oss på «eldrebølgen», men i kommunehelsetjenesten er det en «yngrebølge». *Tidsskrift for omsorgsforskning*, 9(2), 92–104. DOI: <https://doi.org/10.18261/tfo.9.2.8>
- Helgesen, G.M.** (26. september 2024). *Nå er det alvor*. KS. <https://www.ks.no/kronikker/na-er-det-alvor/>
- Kronenfeld, D.B.** (1996). *Plastic glasses and church fathers: semantic extension from the ethnoscience tradition* (Vol. 3). Oxford University Press.
- Kronenfeld, D.B.** (2017). *Culture as a system. How we know the meaning and significance of what we do and say*. Routledge.
- Lobben, B.** (2001). Poliomyelittens historie i Norge. Sykdommen, samfunnet og pasienten. *Tidsskrift for Den norske legeforening*, 121 (30), 3574–3577.
- Myklebust, B. (Programleder).** (8. november 2024). *Kommunene sliter med unge pleietrengende som koster stadig mer*. Episode i TV/radio. 8. november 2024 – Politisk kvarter – NRK Radio
- Møen, A.** (2018). Demokratiske fellesskap og individuelle rettar. *Norsk sosiologisk tidsskrift*, 2(1), 26–40.
- NOU 2001: 22.** (2001). *Fra bruker til borger. En strategi for nedbygging av funksjonshemmedes barrierer*. Sosial- og helsedepartementet. <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/nou-2001-22/id143931/>
- NOU 2023: 13.** (2023). *På høy tid. Realisering av funksjonshindredes rettigheter*. Kultur- og likestillingsdepartementet. Norges Handikapforbunds ungdom. <https://nhfu.nhf.no/hva-er-crpd-og-hvorfor-er-det-viktig-for-oss-alle/>
- Norges Handikapforbund.** (2018). *Likestilling og deltakelse i revers? En undersøkelse av hvordan funksjonshemmede opplever brukerstyrt personlig assistanse (BPA)* <https://nhf.no/likestilling-og-deltakelse-i-revers-bpa/>.
- Norges Handikapforbunds ungdom. (u.å.). *Hva er CRPD og hvorfor er det viktig for oss alle?* Hentet 19.01.2026 fra <https://nhfu.nhf.no/hva-er-crpd-og-hvorfor-er-det-viktig-for-oss-alle/>
- O'Neill, O.** (2018). Linking trust to trustworthiness. *International Journal of Philosophical Studies*, 26(2), 293–300.
- Piketty, T.** (2021). *En kort historie om likhet*. Cappelen Damm.
- Pusey, M.** (1998). Between Economic Dissolution and the return to the Social: The Contest for Civil Society in Australia. I J. Alexander, (Red.). *Real Civil Societies. Dilemmas of Institutionalization* (s. 40–66). Sage.
- Ravneberg, B.** (2021). *Funkisbevegelsens identitetspolitikk*. I R. Faye, E.M. Lindhardt, B. Ravneberg & V. Solbu (Red.), *Hvordan forstå fordommer? Om kontekstens betydning – i barnehage, skole og samfunn* (s. 131–147). Universitetsforlaget.
- Savage, M.** (2021). *The return of inequality: social change and the weight of the past*. Harvard University Press
- Scheidel, W.** (2018). *The great leveler: violence and the history of inequality from the Stone Age to the Twenty-First Century*. Princeton University Press.
- Sorkmo, J.** (2011). *Statped: Siste epoke i mer enn 100 års spesialpedagogikk. En faktaframstilling*. Utdanningsdirektoratet.
- Sirnes, T.** (1999). «Alt som er fast, fordampes»? I S. Meyer & T. Sirnes (Red.), *Normalitet og identitetsmakt i Norge* (s. 29–76). Ad Notam Gyldendal.
- Stenius, H.** (1997). The good life is a life of conformity: The impact of Lutheran tradition on political culture. I Ø. Sørensen & B. Stråth (Red.), *The cultural construction of Norden* (s. 161–171). Scandinavian University Press.
- Solvang, P.K., & Hauland, H.** (2014). Accessibility and diversity: Deaf space in action. *Scandinavian Journal of Disability Research*, 16(1), 1–13.
- Svaar, P.** (2024). (Journalist). *Likestilte liv koster milliarder: De svakeste i samfunnet må jo prioriteres*. NRK. no. Hjelpen til likestilte liv koster milliarder: – De svakeste i samfunnet må jo prioriteres – NRK Norge – Oversikt over nyheter fra ulike deler av landet.
- Vestre, J.C.** (16. november 2024). *Hanna (24) reagerer på kommunens tilbud:– Det er jo helt sjukt*. I Sirum-Eikre, M., (journalist), NRK.no. Hannah (24) setter studierømmen på vent – NRK Norge – Oversikt over nyheter fra ulike deler av landet
- Vike, H.** (2004). *Velferd uten grenser. Den norske velferdsstaten ved veiskillet*. Akribe.
- Vike, H.** (2013). Utopian Time and Contemporary Time: Temporal Dimensions of Planning and Reform in the Norwegian Welfare State. I S. Abram & G. Weszkalnys (Red.), *Elusive Promises. Planning in the Contemporary World* (s. 35–57). Berghahn Books.
- Vike, H. & Haukelien, H.** (2017). *Forventningens kraft. Psykoterapi og kulturelle kontekster ved Modum bad*. Gyldendal akademisk.
- Vike, H.** (2018). *Politics and Bureaucracy in the Norwegian Welfare State. An Anthropological Approach*. Palgrave Macmillan.

- Vike, H., Karlsson, B. & Sundet R. (Red).** (2022). *Velferdsstatens transformasjoner*. Fagbokforlaget.
- Vike, H., Fagertun, A. & Haukelien, H.** (2024). Introduction: Welfare State Capitalism, Universalism, and Social Reproduction in Scandinavia. I A. Fagertun, H. Vike & H. Haukelien (Red.), *The Political Economy of Care. Welfare state capitalism, universalism, and social reproduction* (s. 9–40). Scandinavian University Press. DOI: <https://doi.org/10.18261/9788215057880-24-01>
- Vike, H., Hauge, H. & Haukelien, H.** (2025a). «Lykkelige og nyttige samfunnsborgere» Minner, aktivisme og kollektiv identitet blant eldre funksjonshindrede i etterkrigstidens Norge. *Nordisk välfärdsforskning/Nordic Welfare Research*, 10(2), 1–13. DOI: <https://doi.org/10.18261/nwr.10.2.5>
- Vike, H., Haukelien, H. & Hauge, H.A.** (2025b). Fra private til felles minner. Om polio, institusjonalisering, tilpasning og kamp. *Norsk Antropologisk Tidsskrift*. 36(4), 272–289. DOI: <https://doi.org/10.18261/nat.36.4.3>
- Østerud, Ø., Engelstad, F. & Selle, P.** (2003). *Makten og demokratiet. En sluttbok fra Makt- og demokratiutredningen*. Gyldendal akademisk.